

Inhoudslijn

Tijd

fase 1	fase 2	fase 3

Besef van tijd (cyclisch element)

aanbodsdoelen:

- herkennen en gebruiken van eenvoudige begrippen van tijdsaanduiding en tijdsindeling en hun onderlinge relaties - beseffen van het cyclische karakter van de dagelijkse tijd en het lineaire karakter van historische tijd - beseffen van de tijd van gebeurtenissen, het kost tijd iets te doen of te maken - werken met eenvoudige kalenders	- werken met begrippen van tijdsaanduiding en tijdsindeling en de onderlinge relaties (ook complexere begrippen zoals verleden, heden, toekomst) - omgaan met verschillende vormen van kalenders	- gebruiken van begrippen van tijdsaanduiding en tijdsindeling bij het beschrijven van gebeurtenissen en situaties en het leggen van relaties hiertussen

Historisch tijdsbesef (lineair element)

aanbodsdoelen:

- ontwikkelen van een besef van een 'lang geleden' waarbij tijd eindeloos is met steeds nieuwe gebeurtenissen op een eindeloze tijdlijn - redeneren in chronologie zoals bij je eigen levensloop en de ontwikkeling van (gebruiks-)voorwerpen en situaties - bewust worden van 'vroeger' en 'nu' door te kijken naar overeenkomsten en verschillen bij voorwerpen, gebruiken en situaties - relaties leggen tussen gebeurtenissen en personen (bijv. in een eenvoudige stamboom) - bespreken van herkenbare onderwerpen uit de geschiedenis	- in kaart brengen van familiegegevens en hun onderlinge relaties in de tijd zoals in een stamboom - omgaan met een tijdperk als middel om gebeurtenissen, verschijnselen, ontwikkelingen en personen in de tijd te plaatsen - verkennen en vertrouwd worden met verschillende indelingen van de geschiedenis zoals de tien tijdvakken en de traditionele periode-indeling - reconstrueren en bespreken van gebeurtenissen en ontwikkelingen uit eigen en andermans leven - verkennen van de historische ontwikkeling van enige belangrijke cultuurelementen zoals (eet)gewoonten, kleding, bouwstijlen, godsdiensten, taal tussen verschillende tijdvakken - historische vragen stellen aan experts en ooggetuigen - onderzoeken van verschillende soorten historische bronnen zoals teksten, afbeeldingen, foto's, historische kaarten, voorwerpen, verhalen/liedjes, gebouwen, monumenten, kunst (schilderijen) en interpreteren van informatie hieruit - inventariseren van historische kenmerken van objecten in de eigen woonplaats zoals gebouwen, monumenten, straten (patroon/namen) - onderzoeken van voorwerpen die vroeger gebruikt werden (kenmerken, eigenschappen, gebruiksdoel) en vergelijken met voorwerpen van nu (continuïteit en verandering) - bekijken van samenlevings- en woonvormen in verschillende tijdvakken en culturen	- omgaan met tijdvakken met verschillende intervallen voor het plaatsen van gebeurtenissen (begin- en eindjaartal) en historische personen - gebruikmaken van de namen van de tien tijdvakken en de traditionele periode-indeling - in kaart brengen (bijv. chronologisch) van ontwikkelingen en gegevens van processen in de tijd zoals politieke partijen, instellingen, personen - beantwoorden van een vraag over het verleden door het zoeken naar geschikte historische bronnen en onderzoeken van deze bronnen zoals het achterhalen van motieven van mensen voor handelingen uit het verleden - beseffen van de tijd-, plaats- en situatiegebondenheid van historische bronnen en de mogelijke tegenstrijdigheid van bronnen - verkennen en bespreken van belangrijke veranderingen die zich in de samenleving hebben voorgedaan (bijv. <u>technologische ontwikkelingen</u>, medische zorg, verschuivingen in rolgedrag en het verdwijnen van kinderarbeid) - onderzoeken van verschillen tussen onze huidige westerse cultuur en de culturen in vroegere tijden met betrekking tot inkomen, politieke constellatie, consumptiepatronen, voeding en ondervoeding, godsdienst, milieu, kunst, positie van de vrouw en het onderwijs

	- samen bespreken van historische gebeurtenissen of ontwikkelingen en aangeven van oorzaak en gevolg hiervan	- herkennen van veranderingen, verschillen en overeenkomsten in de samenlevingsvorm, leefomstandigheden en vrijetijdsbesteding van mensen tussen verschillende tijdvakken, binnen en een tijdvak en met het heden - onderscheiden van verschijnselen die in de geschiedenis doorlopend zijn of regelmatig terugkeren en verschijnselen die in de loop van de tijd zijn veranderd (continuïteit en verandering) - zoeken naar argumenten bij beweringen over historische onderwerpen - onderzoeken van een historische gebeurtenis of ontwikkeling en aangeven wat oorzaak/oorzaken en gevolg/gevolgen hiervan zijn - beschrijven van een tijdvak via kenmerken vanuit verschillende perspectieven (sociaal, cultureel, economisch, politiek en levensbeschouwelijk) - beseffen dat afhankelijk van situatie, moment en/of perspectief historische gebeurtenissen en ontwikkelingen door mensen verschillend kunnen worden ervaren - bewust worden van het belang van behoud van historische bronnen en bronnen van nu voor de toekomst - historische causale verbanden leggen tussen '<i>Verschijnselen, ontwikkelingen en personen uit de geschiedenis van Nederland en de wereld</i>' (oorzaak en gevolg)

Verschijnselen, ontwikkelingen en personen uit de geschiedenis van Nederland en de wereld (met de canonvensters van 2020 c:)

aanbodsdoelen:

	- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de <u>jagers-verzamelaars</u> en het <u>ontstaan van landbouw</u> (c: Trijntje, Hunebedden) - ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de <u>verspreiding van de Griekse en Romeinse cultuur</u> en confrontatie met de Germaanse cultuur (c: De Romeinse Limes) - ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in het <u>ontstaan en de verspreiding van het Christendom in Nederland en West-Europa</u> (c: Willibrord) - ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de <u>opkomst van de standenmaatschappij met hofstelsel en horigheid</u> (c: Karel de Grote), <u>ridders, kastelen en kruistochten</u> en de <u>opkomst en verspreiding van de Islam</u> - ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de <u>toename van handel en ambachten</u> en het <u>ontstaan van (nieuwe) steden</u> in de middeleeuwen (c: Hebban olla vogala, De Hanze, Jeroen Bosch, Maria van Bourgondië) - ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de <u>ontdekkingsreizen (Europese expansie)</u> - ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in (het begin van) de <u>reformatie</u> (c: Erasmus) - ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de <u>Opstand</u> (80-jarige oorlog) en de <u>republiek der zeven verenigde Nederlanden</u> (c: De Opstand, Willem van Oranje, Johan van Oldenbarnevelt) - ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de <u>Gouden eeuw</u> (c: De Beemster, Hugo de Groot, Rembrandt, Atlas Major Blaeu, Christiaan Huygens, Spinoza) en <u>een tolerante republiek</u> (c: De Statenbijbel) - ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de <u>overzeese expansie en bloeiende economie</u> (c: VOC en WIC, Michiel de Ruyter) en het <u>slavernijverleden van Nederland</u> (c: Slavernij, Max Havelaar) - ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de tijd van de <u>verlichting</u> (c: Eise Eisinga, Sara Burgerhart) - ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de <u>Franse revolutie</u>, de <u>Bataafse republiek</u> en het <u>Koninkrijk Holland</u> (Franse overheersing) (c: De patriotten, Napoleon Bonaparte)

- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in het Koninkrijk der Nederlanden en het ontstaan van het parlementair stelsel in Nederland (c: Koning Willem I, De Grondwet)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de industriële revolutie in Nederland en het organiseren voor betere leef- en werkomstandigheden (c: De eerste spoorlijn, Het kinderwetje van Van Houten, Aletta Jacobs)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de moderne kunst in Nederland (c: Vincent van Gogh)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in uitvindingen en technologische ontwikkelingen (c: Haven van Rotterdam)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de Eerste wereldoorlog (c: De Eerste Wereldoorlog)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de economische wereldcrisis van 'de jaren dertig'
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de Tweede wereldoorlog (c: Anton de Kom, De Tweede Wereldoorlog, Anne Frank)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de Koude oorlog (c: Indonesië)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de Verenigde Naties (c: Srebrenica) en de Europese samenwerking (c: Europa)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in Nederland in de 'jaren vijftig' van de vorige eeuw (c: Marga Klompé, Annie M.G. Schmidt)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de Deltawerken (c: De Watersnood)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de geschiedenis van de Energievoorziening (c: Kolen en gas)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in Nederland in de 'jaren zestig en zeventig' van de vorige eeuw (c: De televisie)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in de multiculturele samenleving (c: De gastarbeiders, Het Caribisch gebied, Het Oranjegevoel)
- ontwikkelen van enige kennis over en inzicht in actuele gebeurtenissen en ontwikkelingen en de relatie met historische gebeurtenissen en ontwikkelingen

NB De onderstreepte begrippen verwijzen naar: Uitwerking kennisonderwerpen bij de inhoudslijnen van Oriëntatie op jezelf en de wereld (Pdf: SLO 06-2020).

SLO heeft voor ieder leergebied van het primair onderwijs de inhoud (voor zowel kennis, vaardigheden als houding) geformuleerd in de vorm van aanbodsdoelen. Deze worden weergegeven in inhoudslijnen met drie fasen (fase 1/jonge kind, fase 2 en fase 3). Inhoudslijnen met aanbodsdoelen vormen een kader waarin inzichtelijk wordt gemaakt waar de leraar met de leerlingen aan werkt. Schoolteams (en andere partijen) kunnen dit kader gebruiken bij de ontwikkeling van eigen onderwijsleerlijnen en hiermee bouwen aan een schooleigen curriculum. Daarnaast zijn de onderwijsleerlijnen de basis voor een beredeneerd aanbod waarin ruimte is voor o.a. activiteiten, te gebruiken lesmateriaal en beoogd leerlinggedrag (bijv. in kind-, leer- of beheersingsdoelen).